

Armoede: een armoedig beleid?

Colloquium n.a.v. het verschijnen van
“Armoede en Sociale Uitsluiting, Jaarboek 2018”

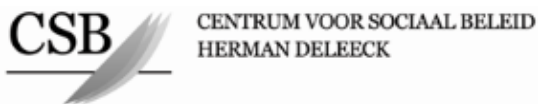

Welkom

Prof. dr. Peter Raeymaeckers
Master Sociaal Werk - OASeS

Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting, 2.0

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

Welkom

Prof. dr. Herman van Goethem
Rector

“Armoede en Sociale Uitsluiting, Jaarboek 2018”

Prof. dr. Peter Raeymaeckers & Jill Coene

Centre for Research on Environmental and Social Change

Definitie: work in progress

... vanuit wetenschappelijke kaders over rechtvaardigheid

... vanuit leefwereldperspectief van mensen in armoede

... vanuit normatieve positie: uitspraak over definitie is een positie innemen over beleid en hoe armoedebeleid er moet uitzien

Armoede als multidimensioneel fenomeen

Menswaardigheid:

Brede benadering van menselijke noden

Niet enkel overleven, maar het recht om te floreren en te ontplooiën: participeren aan de samenleving

Rechten realiseren op diverse levensdomeinen: huisvesting, onderwijs, arbeidsmarkt, hulp- en dienstverlening, cultuur & vrije tijd

Armoedebeleid

.... sociale rechtvaardigheid als finaliteit

.... meer dan overleven: participeren aan de samenleving

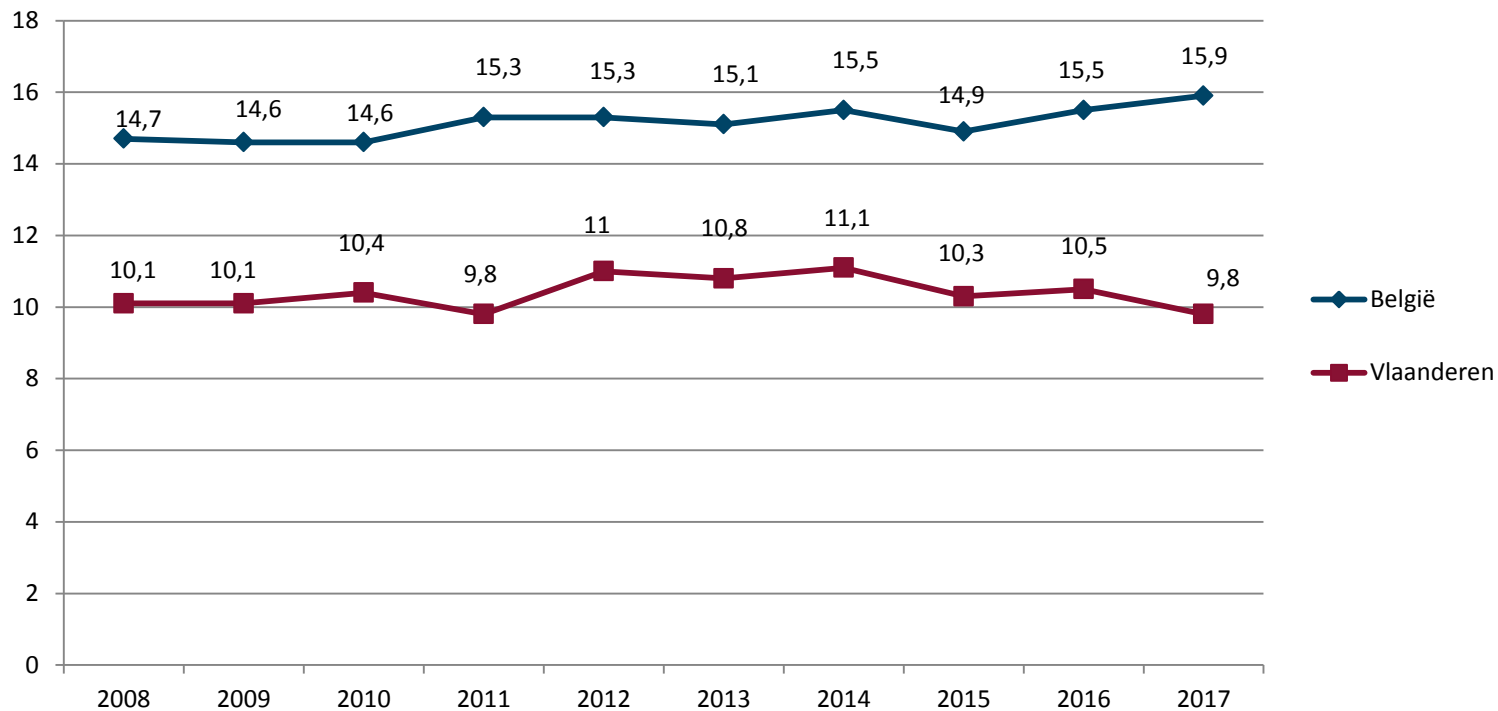
.... samenleving realiseert mogelijkheden voor elk mens om rechten te realiseren

..... keuzevrijheid en diversiteit: ieder mens dient mogelijkheden te krijgen om te kiezen hoe hij/zij dit menswaardig bestaan moet kunnen invullen

Armoede gedefinieerd

... een **netwerk van sociale uitsluitingen** dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan, in die mate dat men geen leven kan leiden dat voldoet aan de **menselijke waardigheid**. Hierdoor ontstaat een kloof met de rest van de samenleving. Deze kloof, die in de samenleving wordt ge(re)produceerd, kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.

Armoederisico 2008-2017

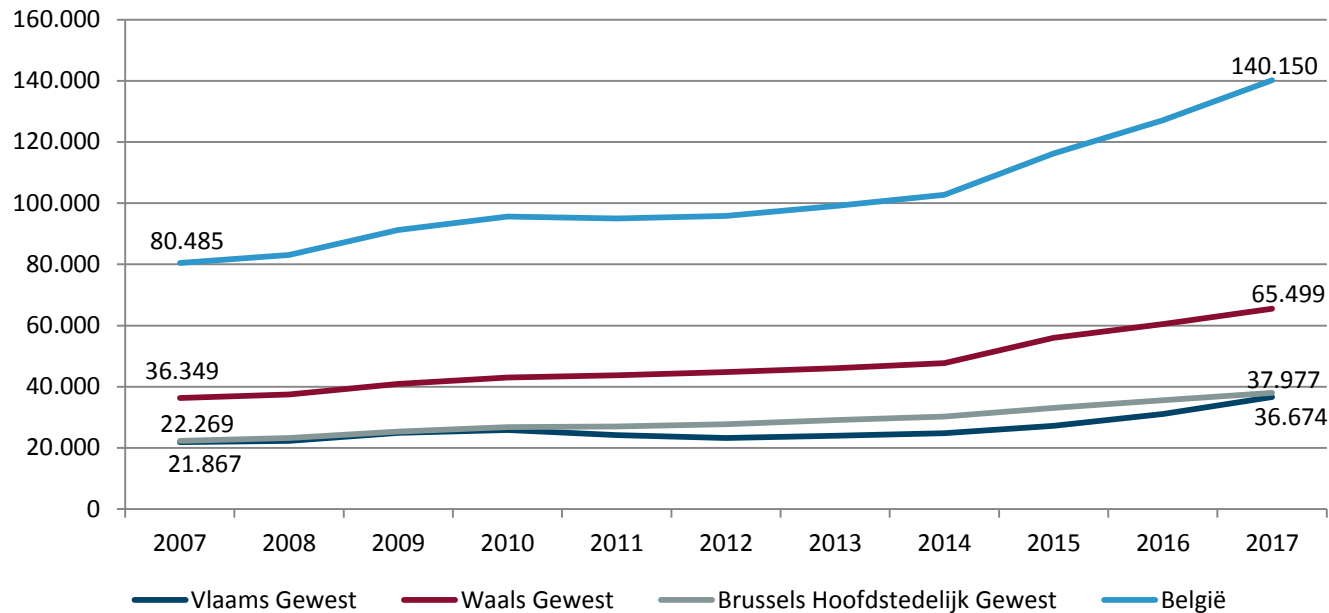

Bron: EU-SILC 2008-2017

Armoedegrens o.b.v. 60% nationaal mediaan equivalent beschikbaar huishoudinkomen

Stabiel armoederisico, maar stijgende onrust

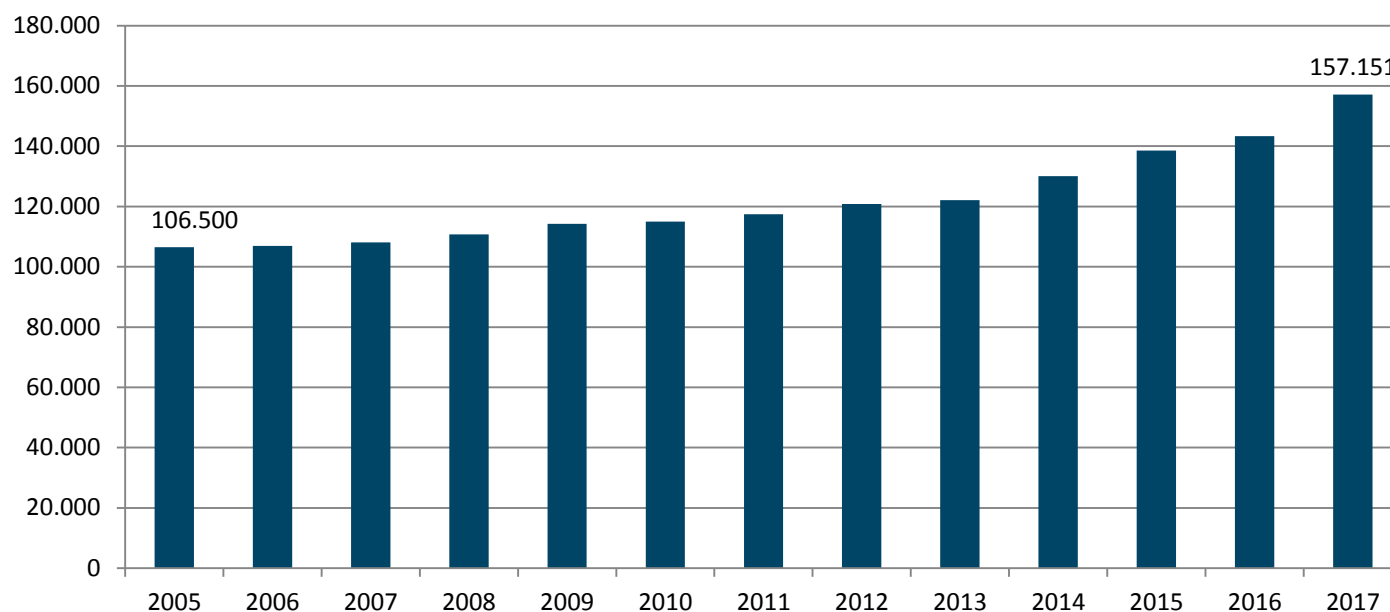
Gemiddeld maandelijks aantal leefloongerechtigden

Bron: POD MI

Stabiel armoederisico, maar stijgende onrust

Aantal klanten voedselbanken

Bron: Belgische Federatie van Voedselbanken

Armoedig beleid?

Afgelopen 25 jaar (1992-2018) was beleid inzake belastingen en uitkeringen **herverdellend**.

Ook in deze legislatuur, hoewel **gezinnen hoger in inkomensverdeling** relatief het **meest profiteerden**:

- afschaffing 30% tarief personenbelasting & toename forfaitaire aftrek beroepskosten → voordelig voor middenklasse
- versterking werkbonus → voordelig voor koopkracht werkenden in onderste helft inkomensverdeling
- verhogen accijnzen en BTW-tarief elektriciteit → sterker negatief effect op onderkant inkomensverdeling

Armoedig beleid?

Enkele **positieve maatregelen** tijdens deze legislatuur, o.a.:

- verdere automatische rechtentoekenning
- experimenten Housing First
- pilootprojecten en uitrol geïntegreerd breed onthaal
- verplichte toepassing sociale derdebetalersregeling voor patiënten met verhoogde tegemoetkoming
- investeringen in sociale woningen
- extra kinderopvangplaatsen
- diverse projecten, bv. kinderarmoede en voedselhulp

Armoedig beleid?

Maar...

Uitkeringen onvoldoende om menswaardig te leven

Verhoging laagste uitkeringen tot armoederisicogrens bleef uit

Selectievere en meer voorwaardelijke rechten:

- werkloosheidsverzekering
- inschakelingsuitkering
- sociale huur: contracten bepaalde duur, sanctie onderbezetting, eigendomsvoorwaarde, taalkennisvereiste
- GPMI verplicht voor alle nieuwe leefloongerechtigden
- hervorming Pro-deo systeem

Drempels naar werk voor Marokkaanse vrouwen

Eerste generatie migrantenvrouwen:

- gebrekkige kennis van de Nederlandse taal
- minder hoog opleidingsniveau
- beperkte informatie over arbeidsmarkt
- moeilijke combinatie werk-gezin

Tweede generatie vrouwen: vooral problemen **schoolloopbaan**:

- gebrekkige opvolging door ouders
- (negatieve) adviezen vanuit het onderwijs
- gebrek aan rolmodellen
- discriminatie en moeilijke aanvaarding van de hoofddoek

Wonen

- Geen algemeen systeem van huursubsidies
- Sociale huursector beperkt in omvang
- Middelen voor woonbeleid komen vooral ten goede van hogere en middeninkomensgroepen
- Reële private huur steeg over de tijd ⇔ inkomen van private huurders stabiel
- Gemiddelde huur op private markt nam sterkst toe voor laagste inkomenskwintiel

Wonen

Woonkwaliteit, problematische woonkost, overbewoning en levensstijldeprivatie:

- Niet-inkomensarme eigenaars scoren het best
- Inkomensarme eigenaars scoren minder op problematische woonkost en overbewoning in 2005, maar situatie verbeterde tussen 2005-2016
- **Inkomensarme private huurders** scoren overal het slechtst en situatie verslechterde tussen 2005-2016
- Sociale huursector scoort tussenin

Onderbescherming: gezondheidszorg mensen zonder wettig verblijf

Slechts 10% tot 20% van geschatte aantal personen zonder wettig verblijf doet beroep op gezondheidszorg via Dringende Medische Hulp (DMH) (cijfer 2013)

Procedure DMH is **complex, onzeker en variabel** + diverse andere drempels

Antwerpen:

geschatte populatie: 8.000 à 14.000 mensen zonder wettig verblijf

2016: +- 1.600 DMH-begunstigden

Tussen 2012 en 2016: 39% tot 54% van de nieuwe DMH-aanvragen geweigerd

Onderbescherming: gezondheidszorg mensen zonder wettig verblijf

Mensen zonder wettig verblijf doen vaker zonder dan met DMH beroep op gezondheidszorg

⇒ via ngo's, bereidwillige huisartsen en spoeddiensten van ziekenhuizen

Gevolg:

- Nadelig voor **gezondheidstoestand en financiële situatie** mensen zonder wettig verblijf
- **Druk op spoeddiensten** & onzekere situatie voor zorgverstrekkers
- Verhoogde **kostprijs** gezondheidszorgsysteem
- Risico's voor volksgezondheid

Onderbescherming: last van de bewijslast

Studie van alle vonnissen en arresten van Arbeidsrechtbank en Arbeidshof van Antwerpen in 2015

⇒ burgers **slagen er vaak niet in om OCMW-steun te verkrijgen**: slechts 14% won de zaak, 13% haalde deels gelijk

Merendeel beslissingen in nadeel burger te wijten aan:

- niet-bewezen behoeftigheid
- werkbereidheid
- en/of een situatie van samenwonen

Onderbescherming: last van de bewijslast

Door kenmerken van leven in armoede **verzwaart**
bewijslastverdeling in het nadeel van aanvrager

Bedoeling van wetgever wordt soms niet in praktijk
gerealiseerd

Burger heeft **begeleiding** nodig om rechten te realiseren

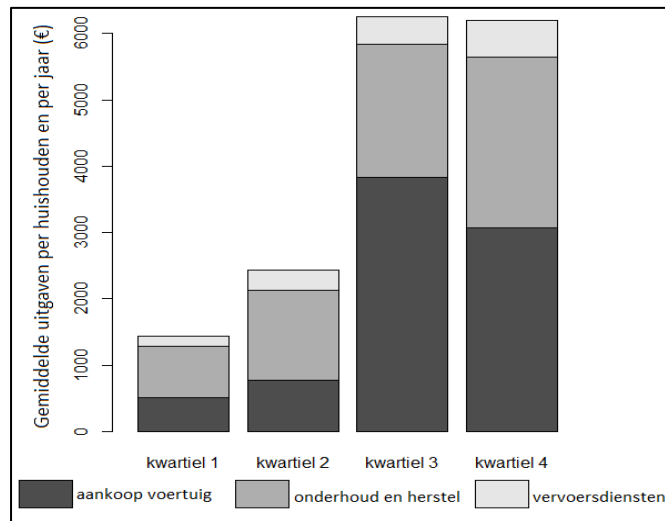
⇒ Zie ook: geïntegreerd breed onthaal: proactieve aanpak

Vervoersarmoede

Minder mobiel zijn = minder jobs, winkels, familie en andere bestemmingen bereiken. Een lagere mobiliteit kan dus bijdragen tot sociale uitsluiting.

Zeker buiten stedelijke gebieden ligt het aantal kansen voor werkzoekenden zonder rijbewijs aanzienlijk lager.

Gemiddelde uitgaven voor vervoer per inkomenskwartiel, Vlaams gewest

Bron: Huishoudbudgetonderzoek 2016; Statbel, 2017

Vervoersarmoede

Leden van lagere inkomensgroepen:

- maken minder verplaatsingen
- hun verplaatsingen zijn korter
- leggen opvallend minder kilometers af op een dag
- verplaatsen zich meer met tragere vervoersmiddelen

Betalend parkeren, lage emissiezones en rekeningrijden betekenen een **extra rem** op de mobiliteit van kansengroepen

Een greep uit de andere hoofdstukken

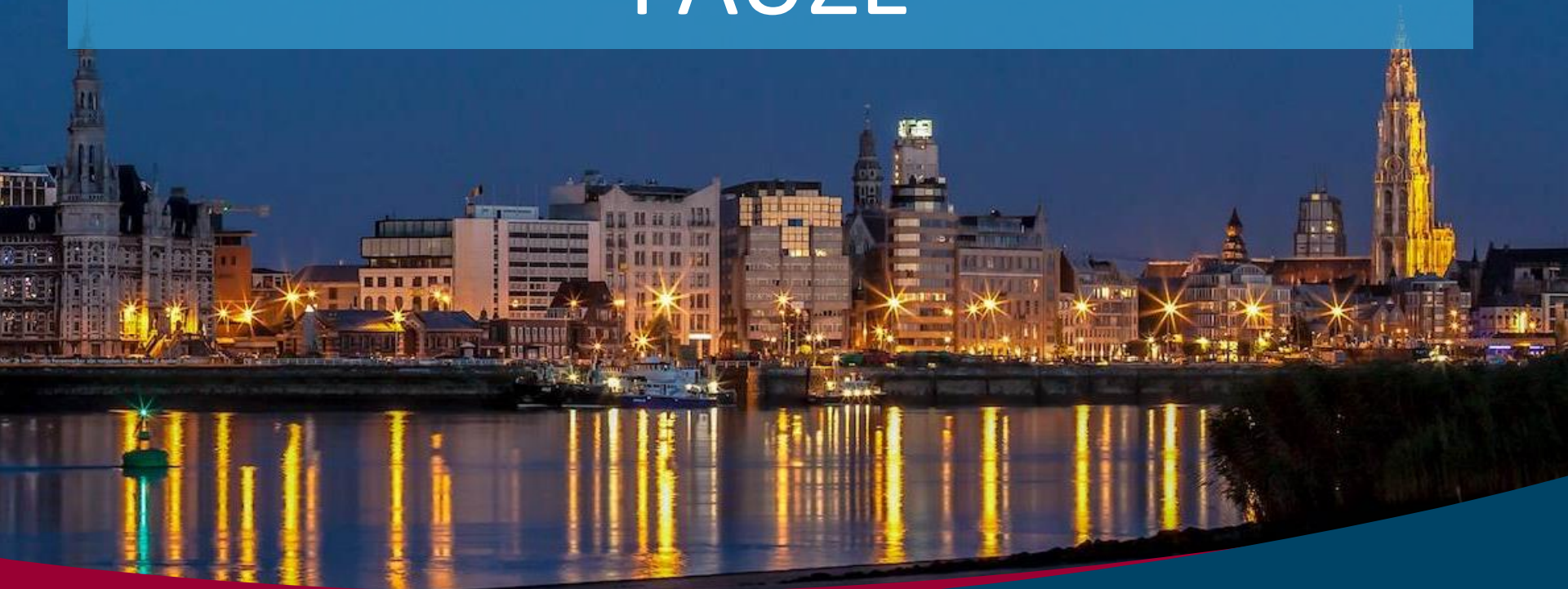
- Armoedebestrijding in een Europese Sociale Unie
- Trends in het Vlaams onderwijs 2003-2015
- Participatie van gezinnen in armoede bij gezondheidsbevorderende interventies
- Het Geïntegreerd Breed Onthaal: krachtlijnen voor sociaal werk in de strijd tegen onderbescherming
- Een kinderrechtenbenadering van kinderarmoede
- De sociaaleconomische positie van gezinnen met een kind met een beperking
- Effectief armoedebeleid, meer dan een juridische strijd
- Armoedebaarometer van Decenniumdoelen

Naar een migratiebestendige verzorgingsstaat

Prof. dr. Monique Kremer

Universiteit van Amsterdam en WRR

PAUZE

Politiek debat

Moderator: Chris de Nijs (VRT)

Meyrem Almaci (Groen)

Jan Bertels (sp.a)

Raoul Hedebouw (PVDA)

Nahima Lanjri (CD&V)

Lieselotte Thys (Open VLD)

Reflectie

Jos Geysels

Decenniumdoelen

Slotwoord

David de Vaal & Cindy Van Geldorp
Netwerk tegen Armoede

